

Nadam se da Zapad neće intervenisati u Siriji, jer sam takvu intervenciju proživela lično¹

1999. godine, u Beogradu su se redovno oglašavale sirene za vazдушnu opasnost, a mi smo živeli po instinktu, u stalnom strahu

Niko od mojih prijatelja u Beogradu nije verovao da će nas Zapad stvarno bombardovati. Doživljavali su sebe kao moderne građane jedne evropske metropole, ali moj otac nije tako razmišljao. Bio je veteran II Svetskog Rata, i već je iskusio masovno skladištenje hrane, benzina i lekova. Danas, dok razmišljam o Damasku, pitam se šta o intervenciji Zapada misle njegovi građani. Mogla bih o tome nešto da im ispričam.

24. marta 1999. godine, oglasile su se prve sirene. Nadvladao je instinkt, i svi smo pobjegli u podrum. Nosili smo sa sobom konzerve hrane, jer smo to videli u filmovima. Pošto smo živeli u centru grada, svi podrumi su već bili puni, pa su svi stanari otišli kod jedne naše komšinice, Mice. Mica je bila Romkinja i invalid, i živela je od prosjačenja i prostitucije. Kada smo stigli do njene skromne kuće, ponosno nas je dočekala sa flašom jake domaće rakije, kao prava domaćica. Životna opasnost u kojoj smo se našli je izbrisala sve razlike među nama - pred njom svi bili jednaki. Nismo razmišljali ni o kakvim papirima i društvenim vrednostima, pokušavali smo samo da savladamo strah u sebi.

Kako je vreme prolazilo, sirene su bile sve češće i brojnije. Počeli smo da živimo kao pod opsadom. U pauzama između uzbuna, kretali bismo u potragu za hranom, cigaretama, pićem i lekovima. Sve radnje su bile prazne i zatvorene, i ulična trgovina je cvetala. Hiper-inflacija je oborila vrednost novca, banke i škole su bile zatvorene, javni prevoz nije radio, a u našim automobilima nije bilo benzina. Čitav grad se pretvorio u jedno veliko crno tržište.

Do tada uopšte nisam bila svesna da su moje komšije tako fini i ljubazni ljudi, uvek spremni da pomognu jedni drugima. Moja vrata su bila otvorena svima, i čitav stan je ubrzo postao improvizovana klinika za sve koji su bili uplašeni, ili nisu mogli da spavaju. U tom periodu, bolnice i institucije duševne nege su otpustile sve svoje pacijente, pa su pred mojim vratima počeli da se pojavljuju razni ljudi sa neurozama i drugim duševnim problemima, ali i brojni beskućnici, koji nisu imali gde da se sklone. Donosili su sa sobom vreće za spavanje, a ponekad i hranu i piće, ukoliko su ih imali.

Provodili smo noći posmatrajući NATO-ve avione. Brzo smo naučili da ocenimo udaljenost eksplozija na osnovu jačine potresa, i smislili smo razne načine da saznamo šta se dešava sa našim prijateljima i rođacima u bombardovanim delovima grada. Telefoni uglavnom nisu radili, a često nije bilo ni struje, ni vode. Ali, ljudi bi se kretali po gradu peške ili biciklima, i na taj način su prenosili vesti, kao nekakvi kuriri. Deca su u tome bila najbolja, ona su postala naši novi pošтари, puna energije i radoznalosti. Nisu osećala strah i jezu koju smo mi, kao odrasli, stalno pokušavali da sakrijemo od njih.

Sećam se jednog mladića koji je došao biciklom da razmeni tortu svoje majke za jednu knjigu Hannah-e Arendt koju sam prevela. Istuširao se u mom stanu pošto smo još uvek imali vode, i zatim je otišao kući da pošalje neke moje e-mailove, jer je u njegovom kraju tada bilo struje. Tako je izgledala naša svakodnevnica – životi su nam bili svedeni na deo grada u kom smo živeli. Imali smo veoma malo informacija o svemu što se događalo u drugim krajevima, i nismo verovali u srećan ishod cele te priče. Ali, imali smo dovoljno dostojanstva, i voleli smo jedni druge. U tim danima, koji su za mnoge bili poslednji, ljubavne veze, ili čak brakovi - bili su veoma česta pojava.

---

¹ Prevod Fonda za humanitarno pravo.

Da bi mi brže prošlo vreme, tokom bombardovanja sam napravila jedan film i objavila svoj ratni dnevnik na internetu. Ubrzo sam se sprijateljila sa brojnim drugim ratnim hroničarima, poput Nuha-e al-Radi, iračke disidentkinje i emigrantkinje koja je tokom libanskog građanskog rata proživela bombardovanje Bejruta. Moj e-dnevnik je izazvao reakcije i u nekim drugim delovima sveta, a objavio ga je čak i *Guardian*. Jedan stari prijatelj mog oca sa fakulteta (koji je tada živeo u Mančesteru) mi je rekao da je iz tog članka – na svoje veliko iznenađenje i radost - saznao da smo svi živi i zdravi. Internet nam je zapravo pomogao da se osećamo manje izolovanim.

Ljudi Beograda su preživeli NATO bombardovanje, ali su mnogi od njih nakon intervencije umrli od posledica ratnih razaranja. Razlozi su bili brojni – post-traumatski stres, prašina od osiromašenog uranijuma, uništen sistem zdravstvene nege. I moja majka je bila jedna od njih. Susedne zemlje su takođe trpele posledice zagađenog vazduha i vode, ali i efekte paralizujućih ekonomskih sankcija koje su obuhvatale čitavu ratnu zonu. Konačna posledica čitavog sukoba je zapravo bila globalizacija Balkanizacije - svako, na svakom mestu i u svakom trenutku, mogao je biti ubijen; iz humanitarnog ugla, malo je onih koji će od svega toga imati bilo kakvu korist.